

Gert de Jager

Het grote roeren

Gaia • Chapbooks

Het grote roeren

Gert de Jager

Het grote roeren

Gaia • Chapbooks, 2020

Tekst © Gert de Jager, 2020

ISBN 978-1-71665-001-7

Het grote roeren is deel 13
van de Gaia • Chapbooks reeks

Inhoud

Het grote roeren

Ambities en brillen	8
Jij ziet jezelf erin	9
Kleur van goud	10
Het grote roeren	11
Haar grote alsof	12
Grote steden	13
De dingen die gebeuren	15
Noem maar op	17
De dag die langer is	18
Schreef de dichter ...	20
Geen stap	21
Ik ging liggen ...	22
De broekriem	23
De zin	24
De teugels	25
Zijn pen	26
De man die willoos ...	27

Dit ook

Dit ook	29
Een gebied	31
Langs oevers	33
Geen lange, moeilijke gedachten	34
De wereld	35
Het terras	36
De schoonheid	37
Misschien geen zaal	38
De liefde, de warmte	39

Ik wil niet ...	40
De bomen	41
De plooiën	42
Uitweidingen	43
De lucht wordt zwaar	44
Als licht	45
De zwerm	46

Het grote roeren

Ambities en brillen

De dichter die dichtte over de foto
en ademloos, schreef hij zelf, gebogen zat
over de foto. De dode mensen
zag hij op het balkon te midden van
schaduwen van bomen,
dichtte hij, zie ze staan op het balkon,
rokend, kijkend naar de fotograaf
en de toekomst in, in de schaduw
van een middag, dichtte hij
(maar het kan de ochtend
zijn geweest) in hun eigen verleden
ouders of geliefden,
mannen met ambities en brillen,
naar mij kijkend,
die hier achter de schrijftafel zit
en dicht. Dit hier nu,
dit hier nu.

Moet ik schrijven dat hij opkeek,
zijn lenzen voelde prikken,
het raam zag, kale boomtakken?
Het was zomer misschien,
het was winter misschien.
Wat wil je dat ik schrijf?
Wat is het dat ik schrijf?

Jij ziet jezelf erin

De dag waarop ik geboren werd als confessional poet
stond de zon hoog aan de hemel
voordat hij daalde en het avond werd
en ochtend. Ik voelde
het bloed stromen. Ik schreef:
de dichters zoeken het licht en vinden het
of niet.

Een lied dat we zongen toen alles beter was,
de ouders kennen het.

Als het beter zal zijn, zal ik zingen.

Dit spiegelt zich,

zou een luchtspiegeling zijn

als ik ergens verbleef waar ze luchtspiegelingen kennen.

Jij ziet jezelf erin.

Wat ik veroordeel.

Wat ik niet veroordeel.

Als ik Allen Ginsberg was of Tonnus Oosterhoff was dit een
heel ander gedicht.

Kleur van goud

Ik liep langs de zomen die er waren.
Zoom van de stad,
zoom van alles.

Neem de man die in alles
doodssymbolen zag
en tegen me zei:
het werkelijke leven spat op als water,
als vuur,
als al die andere elementen: ik zie ze.

Laten we gaan naar het eiland, zei hij,
dat in zee ligt, de zee
strekt zich uit
en bevestigt de elementen:
ze zijn er allemaal.

Samen lopen we over het strand
als dat er is, over de rotsen
die er zijn.
We verbeelden strand en rotsen:
de werkelijkheid
van de stad
is de werkelijkheid niet meer.

Dat zei hij
en langzaam strekte zich uit
boven de rand van de stad,
boven de stad,
een wolk met de kleur van goud
met daarin een hand
die ons groette.

Het grote roeren

Ik verbeeldde me iets.

Aardkleur en hemelblauw vermengen zich in het grote
roeren van wat zichtbaar wordt voor wie maar wil,
dacht of dichtte ik. Maar het
overviel me: dat wat het mijne was.

Ik dacht, ik kan de helft van de dingen
wel vergeten.

Dit, het mijne, is lang geleden.

Ik zie wat ik voor me zie, wat ik heb te willen.

Alles wat ik voor me zie is een vorm van verbeelding.

Wat ik voor me zie is wat ik heb te willen.

Ik hoor mijn stem, een fluisteren eerst,
een zingen later.

Ik – haar gezicht zie ik niet – hoor mijn moeders stem.

Ze valt in (of bij).

Alles wat er nu is: één stem.

Haar grote alsof

Ik liep door een straatbeeld
en dacht ouwe meuk
wat die foto's laten zien: hier liep ik
tegen alle wetten van de logica in
aangaande hier en hier.

De huizen zijn weg en
wat niet al: niets dan
die foto's, zou je denken,
maar mijn hand begint te trillen,
die van nu.

Het waren de dagen die er waren,
de mensen ook,
ze wees me de vogels en de vlinders:
niets waren er dan die toen
in haar grote alsof
dat het mijne wordt
in een straatbeeld dat ik googel.

Grote steden

Ik schreef een gedicht,
dat kende een grote eenheid van stijl.
Dat was zo omdat het zo was,
ik het was,
ik, centrum van dit kleine universum, ik.

In dat gedicht schiep ik ruimte
om de dingen
te omarmen, de mensen
en de dingen,
de mensen ook: die allemaal,
mensen en dingen.

Mijn montages!
De dingen!
Ze bleven wat ze waren!
Volgens hun natuur!
Zeiden niets terug!
Niets!
De werkelijkheid toont zijn/haar leegte!
Niets dan dat!
En dat binnen de eenheid van mijn stijl!

Nederig zocht ik mijn legerstede op en
strekte mij uit op de matras
en sliep in,
dromend van de hoogvlakte:
die van het oosten wordt die van het westen,
droomde ik,
die van het zuiden
die van het noorden

of welke plaatsverwisseling dan ook,
dromend denken of denkend dromen
aan elke hoogvlakte,
elke willekeurige hoogvlakte,
lege hoogvlaktes,
lege hoogvlaktes met steden
of zonder:
overal zijn de steden en de hoogvlaktes,
dacht ik.
Droom en gedachte
werden mij gegeven,
zouden niet snel voorbij zijn.

De dingen die gebeuren

Ik had een nare droom vannacht,
niet over de dood,
maar over wat ik deed:
zo wreed en straffeloos
dat ik wakker werd en
ging pissen. Het was
voorbij.

De dingen die gebeuren
veranderen mij;
mijn stem, mijn leven.
Geen filosofie kan
daar tegenop,
geen Eliotdictie
of welke dictie dan ook.
De rivieren zwellen
en zetten de boel onder water
of niet. Het maakt
verschil.

Is mijn stem nog van mij?
Vliegt hij weg?
Vliegt hij als laatste weg?
Hoor je mij nog als ik
er ben of even
weg ben?
Mijn stem is mijn hand
is mijn haar is de rest
zolang er een rest is.
Tot die rest hoort de hand
die ik tegen je ophef.

En zo had ik een nare droom vannacht.
Over wat ik deed.
Ik piste.
Het was voorbij.

Noem maar op

Ik zou in een mantel van haar willen slapen,
schreef de dichter,
of dat zou hij hebben kunnen doen.
Een mantel van haar is geen jas van zijde,
flanel of een andere stof,
iets anders beschermt me niet.
Continente, kruistochten, noem maar op,
of eenvoudige ruimtevrede,
kou van steppen en nachtelijke woestijnen,
ijsvlaktes,
als ik de deur uitga om een brief te posten,
gesteld dat jij nog weet wat een brief is,
maar hoe dan ook als ik het huis uitga,
de deur achter me
en iets voor me waarvoor ik naar buiten ga.

Liever iets dan niets:
geen jas van zijde.

De dag die langer is

Ik wilde schrijven over een mooie zomer.
Ik wilde hem leven, lamlendig
liggend naast het zwembad.
Een bal overgooien,
af en toe een duik in datzelfde
zwembad. Het water
spat op.

Zo zijn zomers.
Zo zijn zwembaden.
Aan het domein dat me is toegewezen
ontsnap ik niet.
De lange dag die me is toegewezen
is de dag die langer is
dan andere dagen.
Het is een mooie dag voor in of naast het zwembad.

Neem dat water: elke druppel fonkelt
voor wie aandachtig kijkt
en daarvoor de tijd heeft.
Binnen het domein dat me toebehoort
aanschouw ik,
liggend op mijn handdoek,
wat me toebehoort: af en toe een bal,
een duik,
het water spat op.

Dat is wat me toebehoort.
Met de doelstellingen van het laatkapitalisme
laat mijn leven
zich makkelijk verenigen.
Hier, aan de rand van het zwembad, doet het
wat er van verwacht wordt.
Rond de wereld gaan de stromen.
Dit zijn de zomers.
Zo zijn de zomers.

Schreef de dichter ...

Schreef de dichter: de wijn die ik dronk
toen er niets dan land was,
in geen velden of wegen een wijngaard,
is de wijn die ik nu drink
die zal stromen als er niets dan land is,
de velden en wegen verlaten.

Hij bedoelde: het is een mooie zomerdag
die er was en zal zijn,
daar doen jaargetijden en drukgebieden
niets aan toe of af.

Hij bedoelde: het is de adem die mij ingeblazen
werd en ik vroeg er niet om,
die nog wel even blijft
of ik er nu om vraag of niet.

Hij bedoelde: mijn botten op de knekelberg,
veel verstand en individualiteit
hebben ze niet.
En: het is een vorm van praktische mystiek,
veel beter dan dit
is er niet.

Geen stap

Er groeide een lichtzinnigheid
die ik had met de dagelijkse dingen.
Ik schreef: het licht geeft zich over aan de zinnen,
het woordspel van een middelmatig dichter.

De dagen vulden zich met het licht van de dingen,
de lijnen die zich kerven in het hout van de wereld.
Ik overzag de kerven en dacht: dit is het.
Geen stap zal ik nog verzetten,
licht is mijn hart.

Ik ging liggen ...

Ik ging liggen om te ervaren een moment
van grote schoonheid.

Mijn nerveuze gestel onttrok zich aan dat gestel.

Er waren muren en wandversiering.

Mijn hoofd op een kussen, mijn lichaam op een bank.

Wat doet een dronken monnik in zijn cel?

Leeft hij, ademt hij?

Dit is de werkelijkheid van lichaam en niet-lichaam.

Iets anders dan grote woorden heb ik niet.

De broekriem

Toen ik een oude Chinese dichter werd, schreef ik:

ik ontdoe me van mijn broekriem en verenig me
met mussen, muizen, zon en sterren.

Alles is een bewijs van aanwezigheid van alles
wat er is, van wat ik ben.

Geen nageslacht liet ik na,
geen voorgeslacht laat mij na.

Mijn erecties dienden tot meerdere glorie
van wie ze wilde,
wat er was.

Mussensnavels, muizenkeutels, mijn vuurrode huid,
het verheven naaldenkussen van de nacht.

Laat ik niet te dichterlijk worden.

Ik aanschouw het en verenig me.

De zin

Wat als de bezoeker komt
en de bezoeker is die we
willen zien in een kamer
die al niet meer van ons is.
Dan komt weemoed.

De dichter van één gedicht
sluit de deur van de kamer
waar hij niet in kan of wil
voorgoed, laat alles achter,
opent hem niet.
Het huis is voor de bezoeker.

Er is dat gedicht:
verbeelde schaduwruimte
in het verbeelde schaduwhuis
in de kamer die er echt was
en jouw kamer was.
Het gedicht met de zin
die jouw zin was.

Je ligt in het gras
en kijkt naar het huis
en staat op
en loopt weg.

De teugels

De mannen die over de vlakke rijden
ervaren de bezoeker in hun ziel
en trekken de teugels aan
en stoppen.

Ze zien het landschap dat ze vreemd is:
de bladeren hangen aan volwaardige takken
van volwaardige bomen,
maar zijn vreemd
zoals hun handen dat zijn,
terwijl het de eigen handen zijn.

Het is de bezoeker die het overneemt.
Bijv. de huizen in de stad die als facades
naar voren springen,
opgeknapt en gekartonneerd,
stralend als in een tijdschrift dat lokt.
Kijk, dit is de werkelijkheid van wie eigenaar is
of dat denkt te zijn:
daar kun je naartoe.

Terwijl het mijn huis is,
even volwaardig als die ziel van mij en ikzelf.

Zijn pen

De bergen hoef ik
niet meer te zien
nu ik ze heb vereeuwigd
in mijn werk,
schreef de componist
en legde zijn pen neer
en staarde over het tafelblad
dat langzaam wegdreef,
ja, wegdreef,
als deel van de tafel
afdreef naar zee.

Je weet of ziet
de tafel gaat op in zee
of – zeg –
de nevel van de tijd,
opspattend,
en verdwijnt daar.
Zo, zonder gedruis
of muziek
en in echte stilte:
de tafel met zijn blad.

De man die willoos ...

De man die willoos aan het water zat
en zei waar is mijn huis?
terwijl het water hem door de vingers stroomde
alsof het licht was
alsof het zachte, vruchtbare aarde was
zo zacht alsof het zijn adem was,
zo willoos aan de beek voor zijn huis zat
alsof het lucht was om zijn hoofd
neer te leggen.

Waar is mijn huis? De lucht stroomt
om dat hoofd van mij,
mijn zachte adem stroomt in en uit mij,
mijn ene grote oog,
mijn andere grote oog,
om mij en voor mij de aarde zelf
zacht en vruchtbaar.

Dit ook

Dit ook

Ik wendde me tot Wie-zich-niet-afwendt
en zat gevangen in de blik
die mijn dagen zijn, van begin tot eind.

Ik richtte me tot Wie-dit-aanhoort
en hoorde het ruisen van vallende sterren,
schreef de dichter,
maar ruis is het.

Ik gaf me aan Wie-dit-aanpakt.
Geur en fleur leveren zich aan je uit,
geloof me.

Ik lag op de tong van Wie-dit-proeft
en gaf namen en woorden,
namen en woorden,
namen en woorden.

Ik offerde aan Wie-dit-ruikt:
zweet.

Mijn evenwicht aan Wie-dit-bewaart,
mijn pijnzintuigen aan Wie-er-wat-mee-wil,
mijn warmtezintuigen,
mijn bewegingszintuigen,
het zintuig van mijn zelfgevoel, gelokaliseerd in de spieren.

Wie-het-paviljoen-optuigt
Wie-soepel-door-het-water-gaat
Wie-hier-is-en-niet-ergens-anders
Wie-met-de-dieren-spreekt-alsof-het-broeders-zijn
Wie-met-de-bloemen-spreekt
Wie-de-hardvochtigheid-van-de-natuur-als-vanzelfsprekend-ziet
Wie-de-doden-onderbrengt-in-het-continuüm-en-de-levenden
-en-dit-ook

Een gebied

Er ontstond een gebied waar we vrij waren.
Jassen en tassen deden we af,
verkochten we,
gaven we weg.
Het kleine geluid dat we waren,
zacht en beslist.
Een geluid dat. De stem die.
Niets dan zachte en kwetsbare huid.
Huid die.
Omhelzing.
Lebensbejahung voorbij alle verten.
Alledaagse transcendentie in het radicale centrum:
verzin nog eens wat.

Hand, zenuwbanen, afvoerkanalen die.
Speeksel, enkel, allerlei gewrichten die.
Kruin, huid, alles aan de binnenkant die.
Bloed, cellen, oogbol die.
Wat ik hoor.
Dat die. Die die.
Dit ook wel: onvergelijklijk hetzelfde.
Briefje van wie weten wil,
wie niet weten wil.
Landschap is mijn lichaam: nabijheid en verte.
Glooiend landschap voorbij alle verte.
Het is mij nabij. Nadere, nabije. Die.

Langs oevers

De stad waar we aanlegden
waar we waren
onder een daghemel
onder een nachthemel
waar we liepen
niet in slaap vielen
tot we in slaap vielen
en ontwaakten
in het licht
dat het licht werd
dat we wilden zien
in de stad
waar we waren.

Je moet willen
dat dit het is,
dat dit het is,
blaffen doen de honden,
water stroomt de kades op en af,
de kades liggen onder een zon
die we genadeloos noemen of vol genade,
de herfst zal schitterend zijn of niet te aanvaarden,
de winter zal strak zijn of niet te aanvaarden,
de bagger van de lente zal de parken overspoelen,
de bagger van de zomer zal de parken overspoelen
waar de kinderen spelen of niet,
langs de kade loopt de man die de stad ziet
voor wat hij is:
voortgeworpen tot een bestemming
van wie loopt om daar te zijn,
verbijtdend waar hij niet is

of zich prijzend: alles is doelgericht,
ten bate van mij nu
dit lopen hier, niet verloren
of wel onder een hemel
die me in slaap laat vallen
of niet,
al het voorbije ruisen
al het aanwezige ruisen
langs oevers.

Geen lange, moeilijke gedachten

Waar we zijn? In een hier.

Waar we waren? Ergens daar.

Het vuur is heet, schreef de dichter, laat het heet zijn.

Het water vloeibaar, laat het vloeibaar zijn.

Het ochtendwindje waaien.

Het avondwindje waaien.

Ik ben harde, kneedbare materie

of zachte, kneedbare materie.

Kijk dan!

Geen lange, moeilijke gedachten.

Jij en ik aanwezig en alles hier

in de grondkleur van mensen en zaken.

Alles, schreef hij, is stil omdat het niet is bedacht,
een vogel die niets is dan zijn vorm.

Een man hoort zijn stem in de midzomerwind,

die waait en waait,

hij drinkt een glas melk,

watert en gaat naar buiten.

De wereld

Een huwelijkslied zou ik willen schrijven
of een bruiloftslied
aangaande de werkelijkheid
en dan herhaling,
overbodigheid,
wederkerigheid.

Zoals de dichter die opging in zijn
samenhangen,
niet die van de woorden,
maar van de dingen,
een en al wereld werd
en daarin verdween.

Maar dit is
zoals het is:
wereld die binnenkomt
als ik haar buitensluit.

Het terras

Als ik kijk zie ik wat er is, wat er echt is,
dat de namen wegvallen.

Voor me ligt het terras waarop het zich afspeelt,
zich allemaal afspeelt.

Meester of knecht pakt de bezem
en veegt het stof weg om het vrij te maken.

De handeling kan zich voltrekken,
bij wijze van repetitie of echte handeling.

Tekst verdwijnt.

Als ik kijk weet ik het niet meer.

Als ik kijk weet ik de naam niet meer.

De schoonheid

Te verstandig ben ik denk ik voor de schoonheid van de baai
die zich uitstrekt voor de grond onder mijn voeten.

Als ik afdaal, nader ik de baai stap na stap, in het hoge tempo
dat ik had, met de hoge verwachtingen die ik had.

Ik denk: als ik me ver van de kustlijn waag, wijkt de kust
terug.

O grote opera: het decor verdwijnt in de shredder.

Hier is de kust: golft en klotst volgens verwachting.

Dit, kleine Orpheus, vanuit het donker.

Kleine, lichtzoekende Orpheus: het is aan je voeten.

Niet dan: het lichtgevende van de elementen.

Koude, lichtgevende edelstenen vullen de atmosfeer.

Misschien geen zaal

Een zaal van Rothko wil misschien geen zaal
van Rothko zijn, maar eentje waar wordt gedanst,
geademd of geschilderd.

Of buitenlucht.

De tafel moet gedekt zijn, wil hij er zijn.

De stoelen aangeschoven: de tafel is de tafel.

Wat gebeurt, gebeurt met een lichaam
dat spreekt, eet, ademt, zich voortbeweegt
over het terras, over de kam van bergtoppen,
hier 's zomers, waar, als je kijkt en kijkt,
zonsopgang en zonsondergang samenkomen
in wat één beweging zou kunnen zijn,
je eigen beweging zou kunnen zijn.

De liefde, de warmte

Sami lopen achter de rendieren
in de zomer, in de regen.
De dagen zijn lang, de toeristen
verveeld. De mannen
dragen hun decoratieve hoed,
hoofddekseel liever, spreken
hun taal of welke taal het ook is.

Lang zijn de dagen, lang lang lang.
De kosmos, zeggen we, is ongewenst
zwanger.
Of: de liefde, de warmte is verbruikt.

Ik wil niet ...

Ik wil niet dat het
weggaat: het verlangen
waarmee ik tegen je praat,
als je er bent
zeker niet
en als je er niet bent
zeker niet,
als ik tegen je praat
lichaam en stem
niet die van mij
hier, zo onmiskenbaar
niet waartegen of tot wie
ik me richt,
als ik een echt goede dichter was
wist of bedacht ik iets.

De bomen

Het gaat door de bomen heen:
het licht dat door de bomen gaat,
zoals het langs jou gaat,
als je er langs gaat,
eenzame heidevelden en verheven heuvelen:
je gaat naast me,
als een flits waar ik niet zonder kan,
als in 'grote woorden'.

De plooien

De weg die je gaat
is de weg die je laat liggen
als je eroverheen wandelt of niet:
een slim zenboeddhistje veert op
en groet zijn meester
die een visioen heeft van een weg die zich oprolt
als een dier dat slaapt
na seks
en in de plooien van zijn mantel
en in de plooien van zijn huid
de geur proeft.

Uitweidingen

De oude schrijver ligt op bed.
Het is avond en de ventilator draait.
Een goede schrijver zolang hij
niet over seks schrijft, schreef de krant,
uitweidingen moet hij achterwege laten,
helemaal niet is beter.

De oude schrijver glimlacht,
herinnert zich nachten die er waren.
Is het de regen die hij hoort die valt
of hoort hij de regen niet?
Een insect ontwijkt de luchtstroom,
draait rondjes.
In de tropen, in een vreemde kamer.
Langzaam verschuiven, gedurende
de dag, licht en schaduw
die hij onderging en verder droeg.

De lucht wordt zwaar

Ik schrijf een naam.

De lucht wordt zwaar en legt zich als een deken.

De lucht wordt minder zwaar en legt zich als een deken.

Vacuümlucht, geen handen meer om mee te schrijven.

Onder de hemel, onder het dekbed,

de matras ligt op de wereld.

Het lichaam ligt op de wereld.

Geen hand meer om mee te schrijven.

Wegdrijvende matras met lichaam.

Als licht

Het kind slaapt, praat in zijn slaap
terwijl over de snelweg de auto's gaan
en een observator de kamer waarneemt
waar het kind slaapt
en de auto's te horen zijn
en de kamer de kamer is
waar het kind slaapt
zoals het voorbestemd is in deze kamer
slaapt het,
zit de observator en kijkt en luistert
terwijl het licht van de auto's langsgaat
niet symbolisch, maar als licht
terwijl het kind slapend
niet symbolisch, maar reëel en
voorbestemd om hier te zijn: het kind,
praat af en toe,
goed hoorbaar
de woorden die het kent,
precies hier nu waar het is en slaapt.

De zwerm

Poëtisch materiaal: de zwerm die zich uitstrekt
boven alle daken en vertrekt.

Dat gebeurt overdag, aan het eind van de dag.

De dirigent slaat aan of af, doet er niet toe.

Het is dan avond.

Neem de lethargie van de zomer of
die van de winter.

Op de mooiste plek in het dorp
stichtten ze het kerkhof.

Daar lopen en de teksten,
het dorp is stil verder.

Apart staande klokkentoren.

Mooie dag vandaag.

Boven de hoofden in de stadse winkelstraat
grijze lucht of het stralende licht
van de laagstaande zon op al die haren,
die petjes.

Het lot, zeggen we dan, voltrekt zich
in een verbijsterende verscheidenheid
en ongerichtheid.

De verkoopster glimlacht en rekent af.

Verbijsterende verscheidenheid en
ongerichtheid gaan over een uur naar huis.

Zie mij, in mijn voorzeggingsjas:
dat doe ik nu al.

Als je goed kijkt, ontgaat je
geen enkel patroon, maar het is bedoeld
om te ervaren achter de kookpitten,
telefoon in de hand,
de schoonheid van het individuele leven.

Gert de Jager

Sterk zeil 2009

Een ernstig gezicht 2015

Dieren op schaal 2019

Schitterende, labiele knooppunten 2019

Sterk zeil werd genomineerd voor de C. Buddingh'-prijs 2010